

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
КРИВОРУЧКО ОКСАНИ МИКОЛАЇВНИ
на дисертаційну роботу
ВАСІЛЬЦОВОЇ НАТАЛІЇ МИКОЛАЇВНИ
на тему: «Формування тарифу на перевезення пасажирів
автотранспортним підприємством з урахуванням
якості транспортних послуг»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

**1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими
програмами, планами, темами**

В ринковій економіці головною умовою ефективної діяльності транспорту, забезпечення його конкурентоспроможності та прибутковості є обґрунтоване ціноутворення на транспортні послуги, тобто визначення тарифу. Особливо гостро проблема формування тарифів стоять для підприємств пасажирського транспорту. Це пов'язано зі щорічним збільшенням кількості населення великих міст, автомобілізацією населення, підвищення вимогливості пасажирів до якості транспортних послуг та обслуговування, комфортності поїздок тощо. Забезпечення якості та доступності транспортних послуг населенню міст також сприятиме вирішенню екологічних проблем, в разі зменшення кількості поїздок власним автотранспортом.

Питання формування тарифів на транспортному ринку достатньо широко висвітлюються в економічній літературі, але в зв'язку з їх складністю, дискусійністю та необхідністю формування тарифів на пасажирські перевезення з врахуванням вимог споживачів до якості послуг, підвищених соціальних стандартів та ін., потребують подальших досліджень. В зв'язку з цим тема дисертаційного дослідження, що присвячена науковому обґрунтуванню теоретичних підходів та розробленню методичних положень

шодо формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством з урахуванням якості транспортних послуг, є актуальною.

Актуальність теми також підтверджується тим, що основні результати і рекомендації, що наведені в дисертації, розроблені відповідно до планів науково-дослідних робіт Національного транспортного університету за темами: «Розробка оптимальної організації та функціонування міської пасажирської транспортної системи в ринкових умовах» (номер державної реєстрації 0105U000665, 2005-2007 рр.) – у межах якої автором досліджено проблеми формування собівартості та тарифів на перевезення пасажирів; «Економічний розвиток і підприємництво в Україні» (номер державної реєстрації 0117U000126, 2016-2020 рр.) – у межах якої автором обґрунтовано аспекти контролю якості обслуговування пасажирів засобами імітаційного моделювання, а також засади формування тарифу з урахуванням якості транспортних послуг.

Мета дисертаційної роботи відповідає темі дослідження. Поставлені задачі розвивають перелік завдань, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження в цілому визначені вірно.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Аналіз дисертаційної роботи дозволив встановити такі основні наукові положення, висновки і рекомендації, що відрізняються новизною і дозволяють присвоїти дисертанту науковий ступень кандидата економічних наук.

1. Удосконалено поняття "тариф на перевезення пасажирів" (стор. 32-33).

На підставі ґрунтовного аналізу тлумачень поняття "тариф", його порівняння з терміном "ціна" встановлено, що в сучасних умовах питання тарифів недостатньо розкрито та узагальнено з т точки зору врахування аспектів якості обслуговування пасажирів.

Автором запропоновано удосконалене визначення поняття "тариф на перевезення пасажирів" як встановлений економічно-обґрунтований

грошовий еквівалент на пасажирські перевезення, що враховує економічні інтереси автотранспортного підприємства та задовільняє вимоги в якісному обслуговуванні споживачів транспортних послуг.

Таке тлумачення є основою для формування нового економічного механізму взаємовідносин зацікавлених суб'єктів транспортних процесів; проведенню ефективної інвестиційної політики; прискоренню оновлення основних фондів та ін.

2. Групування показників якості перевезення пасажирів на необхідні та додаткові (стор.43-44, 138-140).

Показники якості перевезення пасажирів в дисертації розподілено на дві групи: необхідні – показники, які характеризують безпосередньо процес перевезення та додаткові, що характеризують рівень комфорту поїздки.

До необхідних показників якості віднесено показники швидкості, своєчасності, безпеки, надійності. Додатковими показниками якості визначено показники інформаційного обслуговування, комфортності, показник вартості часу пасажирів тощо.

Забезпечення виконання показників якості перевезення пасажирів реалізується через знаходження оптимальних інтервалів руху транспортних засобів та встановлення нового розкладу руху на маршрути.

Це дозволяє визначити першочергові напрями впливу на підвищення рівня якості транспортних послуг.

3. Модель формування тарифу на перевезення пасажирів за рахунок системного поєднання якісних і витратних складових транспортних послуг (стор.115-120).

В роботі доведено, що формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортними підприємствами має враховувати показники якості обслуговування пасажирів на маршруті. Цей процес повинен постійно контролюватися та аналізуватись.

Модель формування тарифу на пасажирські перевезення базується на комплексному підході, що враховує економічні складові пасажирських перевезень та побудову раціональної транспортної мережі маршрутів у місті.

Передбачається, що ця модель буде використовуватися на пасажирському міському автотранспорті загального користування. Її впровадження дасть можливість розрахувати і використовувати оптимальний науково обґрунтowany тариф на перевезення пасажирів певним маршрутом, який є наслідком оптимальної організації рейсів, у яких враховані задані основні показники якості обслуговування. Оптимальна організація рейсів забезпечується оптимальними інтервалами руху, впровадженням GPS контролю.

В цілому такий підхід дає можливість підвищити ефективність діяльності автотранспортних підприємств та врахувати вимоги населення щодо якісного обслуговування.

4. Теоретико-методичні положення формування тарифів з урахуванням якості перевезення пасажирів (стор. 124-126; 148-152).

Розроблені теоретико-методичні положення включають: етапи реалізації підходу до розрахунку тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством; обґрутування основних елементів управління маршрутом автотранспортного підприємства з урахуванням якості перевезення.

В роботі доведено, що науково-обґрунтowany тариф можна отримати шляхом застосування в організації маршруту сучасних концепцій; нової форми опису пасажиропотоків на зупинках певного маршруту, придатної для проведення комп'ютерних експериментів; вибору основних показників якості перевезення пасажирів; розробки математичної моделі рейсу; створення програмної реалізації моделі потоків, у якій враховуються показники якості перевезення пасажира та ін.

5. Методичний підхід до розрахунку тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством (стор. 141-147).

Запропонований методичний підхід передбачає оптимізацію процесу перевезення пасажирів з урахуванням вимог до організації руху транспортних засобів та забезпечення якості транспортної послуги.

У формуванні тарифів на автотранспортні перевезення пропонується враховувати відповідність визначеного показника якості його еталонному рівню.

При визначенні оптимальних інтервалів руху на маршруті враховуються основні показники якості обслуговування пасажирів, як сукупність показників, що відображають порушення прав пасажирів при користуванні маршрутом Міської пасажирської транспортної системи з дотриманням, при проектуванні та моделюванні остаточної організації даного маршруту.

6. Модель підвищення рівня якості обслуговування пасажирів, внаслідок впливу інвестування автотранспортного підприємства (стор. 153-158).

З метою вирішення проблеми сучасних підприємств щодо застарілої матеріально-технічної бази та необхідності підвищення якості перевезення пасажирів в роботі простежено підвищення рівня якості обслуговування пасажирів внаслідок інвестування автотранспортного підприємства.

Вплив інвестицій на підвищення якості обслуговування пасажирів досліджено за допомогою методики визначення приросту послуг транспортного підприємства.

Запропоновано графічну інтерпретацію оптимізаційної моделі управління якістю послуг пасажирських перевезень, що передбачає формування стратегій забезпечення якості послуг автотранспортного підприємства.

Окрім цього, в дисертації одержано ще ряд наукових результатів, що мають елементи наукової новизни.

Отримані дисертантом наукові результати та висновки мають високий рівень обґрунтованості. Обґрунтованість та достовірність основних наукових

положень дисертації, отриманих результатів, висновків та сформованих рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме абстрагування, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, системного підходу, моделювання, порівняння, статистичного кореляційного та регресійного аналізу, експертних оцінок та інших, а також виконаним у роботі грунтовним аналізом фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері ціноутворення та формування тарифів на автотранспортні послуги та опрацюванням значного обсягу статистичних матеріалів, апробацією основних положень та результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практических конференціях.

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів

Отримані, сформовані та обґрунтовані у дисертаційній роботі результати, висновки та рекомендації сприяють вирішенню актуального завдання науково-прикладного характеру, що полягає у розробці теоретико-методичних зasad і практичних рекомендацій щодо формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством з урахуванням якості транспортних послуг.

Теоретична значущість результатів дослідження полягає в уточненні теоретичних положень з визначення та формування тарифів на перевезення пасажирів.

Практичного значення набуває методичний підхід до розрахунку тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством, який передбачає оптимізацію процесу перевезення пасажирів з урахуванням вимог до організації руху транспортних засобів та забезпечення якості транспортної послуги.

Більшість отриманих наукових результатів має практичну значущість. Результати наукового дослідження впроваджені в КП «КІЇВПАСТРАНС» автобусний парк №2 (акт впровадження № 77/82 від 23.02.2021 р.), ТОВ «ІНВЕСТ АВТОЛЮКС ЛТД» (акт впровадження №258/1 від 07.07.2021 р.),

ПП «НОВ-ТРАНС-АВТО» (акт впровадження №254/2 від 10.08.2021 р.), ПП «ЛЮКС-СМС» (акт впровадження №337 від 18.03.2021 р.), ТОВ «УКРАЇНА БУС» (акт впровадження №599/20 від 15.12.2020 р.). та в навчальному процесі Національного транспортного університету (акт впровадження №2223/05 від 01.10.2021р.).

4. Оцінка повноти викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

У відкритому друці за темою наукового дослідження опубліковано 25 наукових праць, у тому числі: 2 розділи у колективних монографіях; 9 статей (в т.ч. 6 – у наукових фахових виданнях України, 3 – у науково-практичних виданнях інших держав (США, Чехія), а також 13 публікацій апробаційного характеру, 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Загальний обсяг надрукованих праць 9,7 друк. арк. В опублікованих працях повністю відображене сутність отриманих результатів виконаного дослідження. Результати роботи оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Результати, отримані в роботі, пройшли належну апробацію на 13 міжнародних та науково-практичних конференціях, а саме: «Перспективні напрями розвитку регіональних транспортних та логістичних систем» (Харків, 2018 р.); “Innovative Technologies in Science” (Warsaw, 2018); Proceedings of the 1st International Symposium on Intellectual Economics, Management and Education (Vilnius, 2019); Problems and Innovations in Science. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. (Munich, 2020); «Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці» (Київ, 2020 р.); «Підприємництво в умовах кризи COVID-19 – урок на майбутнє». (Київ, 2021 р.) та інших.

Автореферат розкриває основні положення проведеного дослідження, отримані наукові результати, висновки та пропозиції. Структура, зміст, основні положення та результати автореферату та дисертації Васільцової Н.М. ідентичні.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Васільцової Н.М. складається з анотації, вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок друкованого комп'ютерного тексту, у т.ч. 171 сторінка основного тексту. Матеріали дисертації проілюстровані 30 рисунками (2 з яких займають повні сторінки) і 23 таблиці (з них 4 на окремих сторінках), 26 сторінок – список використаних джерел із 223 найменувань.

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданням дослідження, її оформлення відповідає чинним вимогам, наукові положення викладено конкретно, логічна, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає встановленим вимогам. Зміст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи.

6. Дискусійні положення та зауваження до роботи

1. Сформульований авторкою об'єкт дослідження – «процес формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортними підприємствами» є широким. Так, як в роботі проведені дослідження стосовно міських пасажирських перевезень автотранспортним підприємством, тобто потрібно було точніше сформулювати об'єкт дослідження.

2. В частині огляду міжнародного досвіду (стор.61-67) автор звертає увагу на аналіз тарифів та їх диференціацію, між тим залишається невідомим яким чином відбувається вимірювання та врахування якості пасажирських перевезень, обстеження пасажиропотоків та які саме інструменти при цьому використовуються в інших країнах.

3. Доцільно було б в апробаційній частині роботи подати інформацію не лише по одному маршруту №69 м. Києва, а представити ще декілька інших і провести порівняння результатів розрахунків маршрутних тарифів.

4. Недостатньо розкрито питання щодо трудомісткості реалізації методичного підходу до розрахунку тарифу на перевезення пасажирів при врахуванні якості транспортних послуг (стор. 99-108). Було б доцільно зробити розрахунок комплексних витрат на проведення обстежень пасажиропотоків, в разі автоматичного підрахунку пасажирів, навести кошторис встановлення та обслуговування відповідного обладнання.

5. окремі таблиці доцільно було б доповнити інформацією за 2020 рік, так наприклад таб.1.1 на ст.28.

6. Методичний підхід до розрахунку економічно-обґрунтованого тарифу на перевезення пасажирів з урахуванням якості транспортних послуг. Рис.3.6 на ст.152 не всі показники формул роз'яснені.

Зазначені зауваження не знижують загальний досить високий науковий рівень дисертаційної роботи.

7. Загальний висновок

Дисертаційна робота Васільцової Наталії Миколаївни на тему: «Формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством з урахуванням якості транспортних послуг» є цілісною, завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, яка містить наукову новизну, має практичну значимість, пропонує вирішення важливого наукового завдання розвитку теоретико-методичних зasad, розроблення практичних рекомендацій щодо формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством з урахуванням якості транспортних послуг, реалізація яких дозволить покращити результати їх функціонування.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Формування тарифу на перевезення пасажирів автотранспортним підприємством з урахуванням якості транспортних послуг», що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами і доповненнями), а її авторка, Васильцова Наталія Миколаївна, заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент –
доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри менеджменту
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Оксана КРИВОРУЧКО

ІД № 8168
ЗАСВІДЧУЮЩИЙ
ФЕДЕР

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГІРДІЯНОВА